

Колодійчук А.В.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовані функціональні засади діяльності інфраструктури трансферу інновацій в Україні в розрізі її наступних елементів: центрів науки, інновацій та інформатизації; інноваційних центрів; центрів трансферу технологій; навчально-наукових центрів; технопарків; інноваційних бізнес-інкубаторів; інноваційних кластерів.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, промисловість, трансфер, інновації, функції, центри науки, інновацій та інформатизації, інноваційні центри, центри трансферу технологій, інфраструктура.*

ВСТУП

Рівень інноваційного розвитку промисловості прямо залежить від набору функцій елементів інфраструктури трансферу інновацій і зростає зі збільшенням їх переліку та якості виконання. Тому одним із найбільш важливих і актуальних є саме функціональний підхід до дослідження інфраструктури трансферу інновацій.

Вивченню теоретичного підґрунтя трансферу інновацій, проблемам його розвитку в Україні присвятили свої праці такі вчені-економісти, як: Ю.В. Бажал, О.Є. Кузьмін, Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, В.С. Савчук, А.С. Філіпенко, Л.І. Федулова та інші. Проте, незважаючи на наявні наукові здобутки у даній царині, завдання дослідження функцій елементів інфраструктури трансферу інновацій в Україні залишається актуальним і потрібним.

Мета статті – дослідити функціональні засади діяльності елементів інфраструктури трансферу інновацій в Україні.

При здійсненні дослідження для досягнення поставленої мети було використано наукові методи аналізу, синтезу, конкретизації і порівняння.

1 ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Під інфраструктурою трансферу інновацій слід розуміти сукупність виробничо-технологічних структур та об'єктів інформаційної системи, які забезпечують передачу новітніх знань, інноваційних технологій та інноваційної продукції. Інфраструктура трансферу інновацій у промисловості України, крім мереж, включає: центри науки, інновацій та інформатизації (ЦНІІ); інноваційні центри; центри трансферу технологій; навчально-наукові центри; інноваційні бізнес-інкубатори; технопарки; інноваційні кластери. На нашу думку, для дослідження ефективності функціонування такої інфраструктури найбільш ефективним є функціональний підхід, тобто аналіз функцій вищезазначених елементів трансферної інфраструктури, через призму розгляду яких можна робити висновки про ефективність існуючих механізмів трансферу інновацій у промисловості України.

Державна система науково-технічної та економічної інформації включає Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ), Державну науково-технічну бібліотеку (ДНТБ) та регіональні центри науки, інновацій та інформатизації (ЦНІІ).

Функції Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) наступні:

- нормотворча – внесення проектів нормативно-правових актів з питань функціонування державної системи НТІ;
- аналітична – аналізування науково-інформаційної та фінансової діяльності державної системи науково-технічної інформації;
- фінансово-розпорядча – внесення пропозицій з приводу фінансування за рахунок бюджетних коштів державної системи науково-технічної інформації;
- організаційно-координаційна – організація функціонування Ради директорів системи науково-технічної інформації та координація діяльності системи науково-технічної інформації;
- представницька – забезпечення представництва державної системи науково-технічної інформації у системі органів влади.

В Україні на сьогодні функціонують наступні регіональні центри науки, інновацій та інформатизації:

Волинський державний науково-інформаційний центр (Волинський НЦ), Дніпропетровський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Дніпропетровський ЦНП), Житомирський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Житомирський ЦНП), Запорізький державний центр науки, інновацій та інформатизації (Запорізький ЦНП), Івано-Франківський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Іван-Франківський ЦНП), Київський державний центр науки, інновацій та інформатизації (КиївЦНП), Львівський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Львівський ЦНП), Полтавський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Полтавський ЦНП), Рівненський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Рівненський ЦНП), Центр науково-технічної і економічної інформації Сумського державного університету (СумДУ), Хмельницький державний центр науки, інновацій та інформатизації (Хмельницький ЦНП), Черкаський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Черкаський ЦНП), Чернігівський державний центр науки, інновацій та інформатизації (Чернігівський ЦНП), ЗАТ “Харківський ЦНТЕР”, Луганський ЦНТЕІ Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка, Одеський інноваційно-інформаційний центр “ІНВАЦ”, Сектор НТІ Кіровоградського національного технічного університету, відділ інтелектуальної власності Херсонського національного технічного університету [8].

Функції регіональних центрів науки, інновацій та інформатизації:

- інтегруюча – забезпечення широкої взаємодії сфер науки та промислового виробництва;
- комерціалізаційна – забезпечення комерціалізації науково-технічних розробок;
- проектно-програмна – участь у розробці науково-технічних та інноваційних проектів та програм;
- експертно-дослідницька – експертно-дослідницьке забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності у промисловості;
- міжнародно-економічна – полягає у налагодженні зовнішньоекономічних зв'язків у сфері науки та інновацій у промисловості;
- представницько-посередницька – набуття ЦНТІ прав та обов'язків посередника у сфері інноваційної діяльності промислових підприємств, забезпечення представництва організацій на договірній основі;
- транспортно-обслуговуюча – транспортно-експедиторське забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів промисловості;
- кадровопідготовча – здійснення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері інтелектуальної власності, інноваційного менеджменту, трансферу інновацій, інформатизації;
- техніко-обслуговуюча – забезпечення ремонту техніки та виробничого устаткування;
- інформаційно-консультаційна – інформаційне забезпечення інноваційної діяльності, трансферу інновацій, надання консультацій з цих питань, створення баз даних науково-технічної інформації, впровадження ІТ-технологій;
- інноваційна-трансферна – надання послуг з трансферу інновацій.

2 ФУНКЦІЇ ІНШИХ ЕЛЕМЕНТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ

Центри трансферу інновацій (наприклад, Центр трансферу технологій Академії технологічних наук України, Центр трансферу технологій ТНТУ ім. І.Пулюя, Центр трансферу технологій Національного гірничого університету України) виконують наступні функції:

- трансферна – здійснення трансферу інновацій та технологічно місткої інноваційної продукції;
 - інтегруюча – забезпечення зв'язку “наука-виробництво”;
 - дослідницька – проведення НДДКР із залученням профілюючих спеціалістів;
 - сертифікаційно-оціночна – здійснення сертифікації промислової продукції та оцінювання інноваційних проектів;
 - інвестиційно-організаційна – інвестиційне забезпечення комерціалізації результатів НДДКР;
 - юридично-комерціалізаційна – юридичне забезпечення комерціалізації результатів НДДКР.
- Інноваційні центри, серед яких успішними прикладами можна назвати Інноваційний центр НАН України, Буковинський інноваційний центр Інноваційно-іпотечний центр у м. Одеса, виконують наступні функції:
- комерціалізаційну – створення умов для впровадження інноваційних технологій у сферу промислового виробництва та їх комерціалізації;
 - консультаційно-просвітницьку – підвищення рівня знань бізнес-середовища з можливостей інноваційних технологій та важливості інноваційної діяльності;
 - мобілізаційну – мобілізування інвестиційних ресурсів для розвитку інноваційних підприємств;
 - міжнародно-економічну – здійснення транскордонного співробітництва в інноваційній сфері;
 - консалтингову – надання консультаційних послуг для інноваційно активних підприємницьких стартапів;
 - інкубаційну – створення науково обґрунтованих інкубаційних закладів для обслуговування підприємницьких стартапів;
 - інформаційно-забезпечувальну – збір даних про інноваційні технології та бізнес-ідеї;
 - експертну – експертне забезпечення інноваційних проектів;
 - законодавчо-ініціативну – внесення пропозицій до нормативно-правових актів з питань інноваційної

діяльності;

- нормативно-моніторингову – моніторинг ефективності прийнятих нормативно-правових актів в інноваційній сфері.

Функції навчально-наукових центрів (наприклад, Фізико-технічний навчально-науковий центр НАН України, регіональні навчально-наукові центри Національного університету харчових технологій, Маріупольський навчально-науковий центр Донецького державного університету управління):

- науково-організаційна – організація проведення НДДКР, участь у створенні НДІ, технічних та проектно-конструкторських бюро, налагодження науково-технічної співпраці з інститутами НАН України;
- інноваційно-проектна – формування інноваційних проектів за профілем діяльності;
- трансферозабезпечувальна – документальне супроводження трансферу інновацій;
- аналітична – моніторинг та аналіз наукової та інноваційної діяльності університету, промислових підприємств та організацій для виявлення потреб їхнього інноваційного розвитку;
- навчальна – матеріально-технічне, методичне забезпечення навчального процесу університету, впровадження інноваційних технологій навчання студентів;
- маркетингова – маркетингове забезпечення наукової, інноваційної та навчальної діяльності;
- науково-навчальна – забезпечення інтеграції наукової діяльності з навчальним процесом;
- інформаційна – оперативне забезпечення необхідною інформацією учасників центру;
- міжнародно-економічна – співпраця в науково-технічній сфері з іноземними ВНЗ, НДІ та іншими організаціями.

Заснування українських технопарків розпочалося 1999 року. На сьогодні існує 16 зареєстрованих технопарків, перелік яких подається у Законі України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”: “Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона” (м. Київ), “Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка” (м. Київ), “Інститут монокристалів” (м. Харків), “Інститут технічної теплофізики” (м. Київ), “Інтелектуальні інформаційні технології” (м. Київ), “Київська політехніка” (м. Київ), “Вуглемаш” (м. Донецьк), “Інтелектуальні інформаційні технології” (м. Київ), “Еко-Україна” (м. Донецьк), “Укрінфотех” (м. Київ), “Агротехнопарк” (м. Київ), “Текстиль” (м. Херсон), “Ресурси Донбасу” (м. Донецьк), “Наукові і навчальні прилади” (м. Суми), “Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій” (УМБЩЕНТ) (м. Одеса), “Машинобудівні технології” (м. Дніпропетровськ), “Яворів” (Львівська область) [4].

Функції українських технопарків:

- науково-дослідницька – виконання НДДКР на договірній основі;
- виробнича – виготовлення кінцевої продукції;
- інженерна та підготовки виробництва – надання послуг з обладнання виробничих приміщень, технічного обстеження виробничої інфраструктури;
- сертифікаційно-експертна – атестація, сертифікація та технічна експертиза виробництв за профілем діяльності технопарків;
- інноваційно-інтенсифікаційна – спрямованість діяльності на інтенсифікацію інноваційних процесів у промисловості як регіонів локалізації, так і України в цілому;
- координаційна – координація інноваційної діяльності учасників технопарків, їхніх партнерів;
- інвестиційна – спрямованість діяльності технопарків на залучення як внутрішніх, так і іноземних інвестицій, використання механізмів венчурного фінансування;
- інформаційно-забезпечувальна – інформаційно-методичне забезпечення учасників та партнерів технопарків;
- консультаційна – надання консультацій учасникам та партнерам технопарків;
- кадрово-підготовча – забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для виконання НДДКР;
- консолідаційна – залучення студентів, академічних та університетських вчених до участі у науково-технічних проектах технопарків;
- представницька – представлення інтересів учасників та партнерів технопарків в органах влади різних ієрархічних рівнів.

В Україні створені і функціонують наступні бізнес-інкубатори (в тому числі інноваційні): Вінницький бізнес-інкубатор (м. Вінниця), Фонд Київський Бізнес-Інкубатор (м. Київ), ТОВ “Бізнес-інкубатор” (м. Київ), Бізнес-інкубатор “Організація підтримки розвитку підприємництва” (м. Луганськ), Одеський молодіжний бізнес-інкубатор “Мегаполіс” (м. Одеса), ЛООП і РП “Бізнес-інкубатор” (м. Олександрівськ), Молодіжний бізнес-інкубатор Рівненського обласного молодіжного центру праці (м. Рівне), Рівненський інноваційний бізнес-інкубатор (м. Рівне), СМГО “Бізнес-інкубатор” (м. Сімферополь), БІ “Кальміус” (м. Маріуполь), Бізнес-інкубатор м. Славутич (м. Славутич), Громадська організація “Полтавський бізнес-інкубатор” (м. Полтава), “Бізнес-інкубатор Тернопільщини” (м. Тернопіль), Київська ВП “Бізнес – інкубатор” “Агентства з розвитку бізнесу в м. Славутич” (м. Славутич), Гурзуфська селищна громадська організація “Бізнес-інкубатор” (м. Ялта), Хмельницький бізнес-інкубатор (м. Хмельницький) [2].

Функції бізнес-інкубаторів можна сформулювати наступним чином:

- інкубаційна – надання послуг із підтримки інноваційного підприємництва;

- навчальна – підвищення кваліфікації підприємців у веденні інноваційного бізнесу;
- фінансово-кредитна – фінансово-кредитне забезпечення реалізації інноваційно-інвестиційних проектів;
- організаційна – організування діяльності промислових підприємств;
- консультативна – надання консультацій з питань створення бізнесу, започаткування і виконання інноваційних проектів;
- міжнародно-економічна – налагодження міжнародної співпраці у сфері інноваційного підприємництва;
- маркетингово-інформаційна – надання рекламно-інформаційних послуг учасникам бізнес-інкубаторів;
- матеріально-технічна – надання площ, приміщень, необхідного обладнання, офісних послуг учасникам бізнес-інкубаторів;
- представлення та захист інтересів підприємств-учасників бізнес-інкубаторів.

На виконання прийнятої у 2009 році Постанови Президії НАН України №220 [7] виділено наступні стратегічні інноваційні кластери: “Енергетика сталого розвитку” (з центром у м. Київ); “Нові машини” (з центром у м. Дніпропетровськ); “Нові матеріали” (з центром у м. Харків); “Технології інформаційного суспільства” (з центром у м. Київ); “Біотехнології” (з центром у м. Львів); “Нові продукти харчування” (Київська область); “Транзитний потенціал України” (з центром у м. Одеса); “Нові технології природокористування” (з центром у м. Донецьк); “Новітні силові установки та двигуни” (з центром у м. Запоріжжя); “Інноваційна культура суспільства” (з центром у м. Київ, на базі Київського національного університету імені Т.Шевченка).

Функції промислово-інноваційних кластерів наступні:

- спеціалізаційно-організаційна – внутрішня спеціалізація підприємств за напрямками діяльності;
- трансферна – передача інноваційних знань, новітніх технологій, промислової інноваційної продукції;
- підприємницько-стимулююча – стимулювання розвитку малого бізнесу завдяки його синергетичній взаємодії з великими промисловими підприємствами у кластерах.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши функціональні аспекти діяльності елементів інфраструктури трансферу інновацій в Україні, можна стверджувати, що наявний перелік функцій недостатній для того, щоб максимально ефективно використовувати наявний інноваційний потенціал вітчизняної промисловості. Тому завдання розбудови вітчизняної інфраструктури трансферу інновацій, яка знаходиться на стадії становлення, повинне бути зорієнтоване насамперед на розширення переліку послуг, що надаються елементами інфраструктури трансферу інновацій та якості такого сервісного обслуговування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія / О. І. Амоша, В. П. Антонюк, А. І. Землянкін та ін. / НАН України. Ін-т економіки пром-ті. – Донецьк, 2007. – 328 с.
2. Бази даних. Інфраструктура підтримки малого та середнього підприємництва. Бізнес-інкубатори // Сайт Української Асоціації бізнес-інкубаторів і інноваційних центрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novekolo.info/ua/organisations/support/incubators.html>
3. Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
4. Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
5. Лішук В.І. Міжнародна передача технологій як інноваційний фактор економічного зростання / В.І. Лішук // Економічна теорія та економічна історія. – Луцьк: ЛДТУ. – 2007. – № 4. – С. 32-39.
6. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності / О.М. Ляшенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf.
7. Постанова Президії НАН України “Про формування та функціонування інноваційних кластерів в Україні” від 08.07.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inno.kharkov.ua/wp-content/uploads/2009/07/d0bdd0b0d0bdd183-d0bdd0b0d186d0bad0bbd0b0d181d182d0b5d180d18b.pdf>.
8. Про УкрІНТЕІ // Офіційний сайт Українського інституту науково-технічної і економічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uinpei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=7.
9. Рудченко І. Трансферт технологій як елемент інноваційної інфраструктури / І. Рудченко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – №4. – С. 61-68.
10. Шапошников А.А. Трансфер технологій: определения и формы / А.А. Шапошников // Инновации. – 2005. – №1 (78). – С. 57-60.

Отримано 20.03.2013р.

© **Колодійчук Анатолій Володимирович**, аспірант, Інститут регіональних досліджень НАН України